

»RADUJTE SE U GOSPODINU UVIJEK! PONAVLJAM: RADUJTE SE!« (Fil 4,4)*

CESARE BISSOLI

Piazza Ateneo Salesiano, 1
00139 Roma
Italija

Primljeno:
16. 8. 2012.

Pregledni
rad

UDK 2271.06:
371.4Bosco, G.

Sažetak

U članku je riječ o međusobnoj povezanosti evanđeoske radosti i pedagogije dobrote u svjetlu don Boscovog odgojnog sustava. Autor nudi svoje razmišljanje u obliku »lectio divina« posebno naglašavajući biblijski izvor koji je ujedno i teološki temelj i mjerilo za pronalaženje izvorne radosti. Božji narod u Bibliji iskusio je tri razine radosti koje su povezane sa stvaranjem, s odnosom Božjeg naroda i Boga u povijesti i s budućim spasenjem. Uz egzegetsko tumačenje autor poziva i na povezivanje sa životom i na aktualizaciju biblijskoga teksta, kao i na međusobnu razmjenu u skupini što može pridonijeti rastu zajedništva i potaknuti na odlučivanje. Radost je egzistencijalna čovjekova potreba, a tajna kršćaninove radost je u življenoj vjeri u Isusa Krista. Takvi su kršćani zadovoljni što su kršćani dok istodobno nastavljaju biti kršćani stoga što su zadovoljni. Za don Bosca je radost neophodan odgojni čimbenik i asketska duhovna sastavnica njegovog osobnog života i njegovog odgojnog sustava. To potvrđuju i njegovi duhovni sinovi i kćeri u svom životu i u svojim konstitucijama.

Ključne riječi: radost, pedagogija dobrote, don Boscov odgojni sustav, biblijski izvor radosti, radost i kršćanstvo

(Salezijanska) lectio divina o Pobudnici Vrhovnog poglavara za 2013. godinu

Nalazimo se na putu prema dvjestotoj obljetnici rođenja svetog Ivana Bosca. Vrhovni poglavar salezijanaca, don Pascual Chávez, deveti don Boscov nasljednik, vodi nas predlažući za 2013. Pobudnicu kojoj je u središtu radost, veselje, slavlje. Doista, potpuni naslov Pobudnice glasi:

»Radujte se u Gospodinu uvijek!

Ponavljam: radujte se!« (Fil 4,4).

Poput don Bosca odgojitelja,
ponudimo mladima evanđelje radosti
pomoću pedagogije dobrote.

Odmah zamjećujemo četiri sastavnice ove Pobudnice: *izvor* je Božja riječ, koju sv. Pavao prenosi u Poslanici Filipljanima; *uzor* je don Bosco odgojitelj; *naslovnici* su mladi; *zadaca* je djelovati kao odgojitelji poput don Bosca, kako bi se širila radost pomoću odgojnog stila ispunjenog dobrotom.

Ovo pedagoško značenje sukladno je godini posvećenoj dubokom poznavanju odgojnog sustava sveca mladih (2013).

* Naslov izvornika: »Siate sempre lieti nel Signore, ve lo ripeto: siate lieti« (Fil 4,4), u: »Note di pastorale giovanile« 6/2012, str. 7–36.

Mi se ovdje zanimamo ponajprije za prvu sastavnicu, tj. za *biblijski izvor*, jer je on teološki temelj i konačno mjerilo za pronalaženje izvorne radosti koja proizlazi iz činjenice da smo Isusovi učenici, štoviše njegova braća, kao i stoga da nas ne zahvati crni val – koji nam neprestano prijeti – zagađenja sreće.

Ovaj ćemo biblijski tekst izložiti prema nacrtu višedjelne *Lectio divina*: slušanje riječi (egzegetski dio), povezivanje sa životom (aktualizacijski dio), trenutak međusobne razmjene (zajedništvo i odlučivanje) i konačna molitva (trenutak zazivanja i oproštaj).

Sve ćemo to prikazati u *salezijanskoj perspektivi*, odnosno imajući na umu kako je don Bosco stvaralački i hrabro utjelovio poziv sv. Pavla na radost u svom životu, u svojim riječima i u svom odgojnom stilu. Bit će to kratke napomene koje usmjeruju na put koji valja prijeći.

Ovaj tekst nudimo kao pomagalo salezijancima i članovima Salezijanske obitelji, ali smatramo da ga se može prilagoditi kako bi se o ovoj temi govorilo mladima u određenim formativnim trenucima.

Poslanica sv. Pavla apostola Filipljanima: 4,1–9

Stoga, braćo moja ljubljena i željkovana, radosti moja i vijenče moj, tako – čvrsto stojte u Gospodinu.

Evodiju zaklinjem, i Sintihu zaklinjem da budu složne u Gospodinu. Da, molim i tebe, čestiti družo, pomaži im jer su se one u evanđelju borile zajedno sa mnom, i s Klementom i ostalim mojim suradnicima, kojih su imena u *knjizi Života*.

Radujte se u Gospodinu uvijek! Ponaavljam: radujte se! Blagost vaša neka je znana svim ljudima! Gospodin je blizu! Ne budite zabrinuti ni za što,

nego u svemu – molitvom i prošnjom, sa zahvaljivanjem – očitujte svoje molbe Bogu. I mir Božji koji je iznad svakog razuma čuvat će srca vaša i vaše misli u Kristu Isusu.

Uostalom, braćo, što je god istinito, što god časno, što god pravedno, što god čisto, što god ljubazno, što god hvalevrijedno; je li što krepost, je li što pohvala – to nek vam je na srcu! »Što ste naučili, i primili, i čuli, i vidjeli na meni – to činite i Bog mira bit će s vama!«

Molitva

Oče, daruj nam svoga Duha Svetoga, Duha Isusova, kako bismo mogli uživati radost što smo tvoja ljubljena djeca.

To nam je obećao Isus na posljednjoj večeri, kao svoju svečanu oporuku: »To sam vam govorio da moja radost bude u vama i da vaša radost bude potpuna« (Iv 15,11). Nažalost, prečesto nam se događa suprotno: žalostni smo kad nema razloga za to, pa i kada postoji stvaran razlog za žalost nismo se sposobni ponovno u tebi razvedriti. Možda smo izgubili istinski smisao za radost i za sreću te se zadovoljavamo s nadomjescima...

Je li moguće biti zadovoljan? Zašto, kada, kako?

Gospodine, Ti nam uz pomoć dva velika svjedoka radosti, sv. Pavla i don Bosca, možeš pomoći da upoznamo radost i da je širimo kao najbolji miris evanđelja za mlade danas. Amen.

1. U OSLUŠKIVANJU BOŽJE RIJEČI Egzegetski trenutak

Pokušajmo se zapitati: što se općenito razumijeva pod radošću, srećom, slavljem...? Koji su njihovi izvori? Jedno je sigurno: promidžbene poruke htjele bi nam prodati radost... Ali, što nam obećavaju? Pod kojim uvjetima?

A ti, što ti osobno misliš o tome? Jesi li iskusio radost? Odakle ona proizlazi?

Vrijedno je pažnje usvojiti ispravnu ideju, jer se upravo u vezi s tim predmetom suprotstavlja snažan stav privlačnosti govora o radosti – a posebice o njezinom iskustvenom doživljavanju – te rijetki i prolazni trenuci, koji nas ne ostavljaju bez određene gorčine u ustima, kao onoga tko nakon što je nešto tražio, to ne nalazi, ili nalazi samo malo, ili pak nalazi nešto suprotno...

Međutim – to je također istina – ima osoba koje su uime osobne vjere u Isusa Krista zadovoljne, vedre... Koja je njihova tajna?

Što podrazumijevamo kad govorimo o radosti? Čovjek se raduje jer ima dobra koja cijeni kao neosporne vrednote ljudskog postojanja.

Biblijski kontekst

Pavao govori o radosti u svojim poslanicama (upotrebljavajući glagol *hairō*) 19 puta, a od toga 10 puta u Poslanici Filipljanima. Međutim, radost o kojoj govori Pavao je iskustvo života koje proizlazi iz dubokog prijateljstva s Isusom Kristom. Valja dakle poći k Isusu kako bi se razumio smisao radosti kod Pavla. Isus međutim pripada Božjem narodu, Izraelu, kod kojega se motiv radosti (uvijek sukladno izričaju *hairō*) pojavljuje 269 puta. Po uzoru na Isusa Crkva je, već od svojih početaka, baštinica i misionarka Kristove radosti. U Novom zavjetu radost se spominje 59 puta.

Radost je prisutna u životu Božjeg naroda: prije Isusa, u Isusu, u Crkvi. To su tri prisutnosti koje nas vode prema području kršćanske radosti.

Biblija želi da čovjek bude zadovoljan. Ako nije zadovoljan to Boga na neki način čini žalosnim, kao da, unatoč svemu, nije sposoban učiniti nas zadovoljnima i radosnima.

Tri razine radosti

U svijetu Božjega naroda, o kojemu nam govori Stari zavjet (SZ), uočavamo tri razine radosti.

- Postoji radost koja proizlazi *iz stvaranja*, iz lijepih stvari u svijetu, zbog čega se »čovjek raduje jer posjeduje dragocjene stvari kao neosporne vrijednosti ljudskoga postojanja« (G. Barbaglio). Tri riječi potiču psalmista na govor: s obzirom na stvari, na ljepotu i na životnost svijeta: »Bilo mu milo pjevanje moje! Ja ću se radovati u Gospodinu« (Ps 104,33–34). S obzirom na osobe, mudar i pobožan sin ispunjava roditelje radošću (Izr 23,24–25). Treća riječ kazuje nam da je istina kako su zemaljske radosti kratkotrajne i prolazne: »I u smijehu srce osjeća bol, a poslije veselja dolazi tuga« (Izr 14,13). Isus će to snažno izreći govoreći o bezumnom bogatašu koji svoju radost crpi iz materijalnih dobara zaboravljajući svoga bližnjega (usp. Lk 12,16–21).
- Postoji i radost duše, radost srca, nešto najčvršće od zemaljskih dobara. Ona proizlazi *iz izravnog odnosa s Bogom u povijesti*. Svoj posebno vrijedan izraz nalazi u pjesmi i pjesništvu. O tome najbolje svjedoče psalmi, što nam pokazuje da je radost povezana s molitvom. Tri su posebno vrijedna izvora radosti: prvi izvor je veliki spjev o oslobođenju iz ropstva u Egiptu sve do Obećane zemlje: »Pjevajte Gospodinu, svirajte mu, pripovijedajte sva njegova čudesa. Dičite se svetim imenom njegovim, neka se raduje srce onih što traže Gospodina!« (Ps 105,2–3). Drugi izvor nartarne radosti je u činjenici da je moguće doći onamo gdje obitava Bog, u Hram, onamo gdje se obavlja liturgijsko slavlje: »Obradovah se kad mi rekoše: 'Hajdemo u Dom Gospodnji!'« (Ps 122,1; usp. 42,3–5; 84,2–3; 95,1–3).

Treći izvor, ovoga puta pojedinačni, jest iskustvo praštanja, drugim riječima, Božjega milosrđa: »Objavi mi radost i veselje... Vрати mi radost svoga spasenja.« (Ps 51,10.14)

- Postoji i radost koja će se *ostvariti sutra, zbog budućeg spasenja*. Nažalost, Božji je narod doživljavao strašna životna iskustva, sve do odlaska u izgnanstvo, što predstavlja istinsku smrt radosti. Ali, neće to tako biti zauvijek. Radost se mora vratiti i razveseliti pûk, više nego prije. Tako se ističe obećanje o Mesiji koji je donositelj radosti, jer ponovno uspostavlja savez Boga sa svojim narodom. Proroci to snažno naviještaju, posebice anonimni prorok koji je poznat kao Deuteroizaija (Iz 40–55). Evo jednoga malog primjera: »Vratit će se oni što ih je oslobodio Gospodin, i s radosnim kricima doći će na Sion. Vječna će sreća biti nad glavama, pratit će ih klicanje i radost, nestat će tuge i jecaja« (Iz 51,11; usp. 44,23; 49,13; 52,7–9; 54,1; Sof 3,14–15). Velika baština uspomena i iščekivanja radosti prenosi se na Isusa kao Mesiju.

Bog sigurno želi čovjekovu radost. Želi je pomoću dobara stvaranja, pomoću dobara saveza i pomoću svoje prisutnosti u svetištu i u savjesti, pomoću budućih dobara, ljepših i trajnijih od prošlih, zahvaljujući Mesiji poslanom od Boga.

Isus Krist, »velika radost za sav narod«

Isus iz Nazareta blisko je povezan s radošću. Istaknut ćemo s time u vezi četiri trenutka.

- Kod njegovoga **rođenja**, anđeo Božji naviješta pastirima: »Ne bojte se! Evo javljam vam blagovijest, veliku radost za sav narod! Danas vam se u gradu

Davidovu rodio Spasitelj – Krist, Gospodin« (Lk 2,10). Nakon toga slijedi himan množtvu nebeske vojske: »Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim!« (2,14), pri čemu se riječ »mir« može zamijeniti s riječju »radost« i obrnuto. Riječ je o zaraznoj radosti: prije devet mjeseci njegovu je majku anđeo Gabrijel ohrabrio da se raduje zbog toga što ju je Bog izabrao (»Raduj se«, isti glagol *hairō*). Tri mjeseca kasnije Marija će zanosno izraziti svoju radost u himnu Veliča.

- Drugi trenutak predstavlja njegovo **poslanje**, koje možemo nazvati poslanjem radosti, tj. poslanje koje nastoji usrećiti osobe koje susreće, osobe koje su – zbog nekog razloga – nesretne, tijelom i duhom. Zakej je pun radosti u prihvaćanju Krista u svojoj kući i u prihvaćanju njegovog oprostjenja. To je ista radost praštanja koju susrećemo u prisposodbama o ovcu i o drahmi, koje su bile izgubljene a zatim su pronađene, i o ocu koji grli svoga sina (Lk 15). Ljudi se s pravom čude i kliču nakon Isusova ozdravljenja (usp. Mt 7,37). I Isus je osobno radosno »uskliknuo u Duhu Svetome«, upravo zato da objavi kako su naslovnici Božje radosti oni koji su bez nje: »Slavim te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, što si ovo [Božje kraljevstvo] sakrio od mudrih i umnih, a objavio malenima.« (Lk 10,21)
- **Zaključak** je izljev radosti, kao kod rođenja. Na Uskrs navečer »obradovaše se učenici vidjevši Gospodina« (Iv 20,20; usp. Lk 24,41). Isto se dogodilo i s dvojicom učenika u Emausu (usp. Lk 24,32). To je radost koja se, poput električne struje, nastavlja u onima koji su povezani s Isusom.

Zbog toga treće evanđelje ima ovaj paradoksalni zaokret: dok »uznesen bi u nebo«, učenici »se s velikom radosti vra-

te u Jeruzalem te sve vrijeme u Hramu blagoslivljahu Boga« (Lk 24,50–53).

- Kao četvrti trenutak o kojemu valja razmišljati izdvajamo blisko **zajedništvo** između Kristove radosti i radosti učenika, kao što se to očituje na posljednjoj večeri u njegovim oprostajnim govorima (Iv 13–17).

Naglašavamo dva temeljna vida koja nadilaze Isusovu povijest i dubinski dodiruju povijest Crkve, povijest Pavla te od Pavla sve do nas, danas.

Prvo: naša radost dolazi od Isusa. Njegova radost postaje naša radost: »To sam vam govorio da moja radost bude u vama i da vaša radost bude potpuna« (Iv 15,11). Drugo, učenikova radost je izložena kušnji, žalosti, kad se Isus sakriva osjetljivosti vjere vjernika, zbog progona ili zato što se čini da i sâm Gospodin šuti.

Ali, evo iznenadne Isusove tvrdnje: »Ja ću vas opet vidjeti i srce će vam se radovati i radosti vaše nitko vam oteći neće« (Iv 16,22). To je kao i kad majka osjeća trudove kod rađanja, ali – kad se rodi dijete – plač prestaje, »od radosti što se čovjek rodio na svijet« (Iv 16,21).

To je središnja točka: susresti Isusa znači susresti radost, radost koja dotiče srce, savjest, tijelo i dušu. Iz njega na poseban način proizlazi prvotna radost: to je radost Božjeg praštanja, radost što smo se pomirili s Ocem. Može tu biti i neki veo žalosti, mraka, gotovo razočaranja. Njegov je uzrok grijeh kao odbacivanje Gospodina i kušnja kao zastiranje njegovoga lica. Međutim, ponovni dodir s njim iznova donosi razlog za povjerenje, nadu, radost. U Isusu se čovjek raduje jer stječe dragocjena dobra kao neosporne vrednote ljudskoga postojanja.

Crkva, kuća evanđelja. »Radosna vijest« postaje dom radosti i slavlja

Radost evanđelja nije nestala, jer Isus nije nestao, nego kao Uskrsli Gospodin djeluje darivajući radost svijetu, oslobađajući ga od žalosti i straha.

Usredotočimo se na tri vida koja posebno govore o Isusovoj baštini:

- Radost je u prvoj Crkvi. To se događa zahvaljujući djelovanju Duha Svetoga, tj. onog istog Duha koji Isusa čini radosnim i koji, počevši od dana Pedesetnice, on dariva svojimima. Pišući kršćanima Galacije, Pavao ih podsjeća da »je plod duha radost«, s nizom kreposti koje ju proizvode i izražavaju: »ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrotu, vjernost, blagost, uzdržljivost« (Gal 5,22). Djela apostolska postaju tako Djela Gospodinove radosti.

Prvi se vjernici radosno okupljaju na lomljenje kruha (usp. Dj 2,46); »s velikom radošću« prva zajednica sluša od Pavla i Barnabe da su pogani prihvatili evanđelje (Dj 15,3).

- Kao što je to Isus rekao i sâm osobno iskusio, patnja se susreće s radošću, ali je ne guši nego povećava. I tekst Djela apostolskih svjedoči da apostoli, nakon što su bili izruženi i bičevani zbog imena Isusova, radosno odlaze iz Sinedrija (5,41). Pavao će produbiti tu paradoksalnu situaciju radosti iznoseći svoje izravno iskustvo.
- Crkva zna da je hodočasnica *prema nebeskoj domovini, gdje će radost biti sigurna, postojana i veća* od svakog predviđanja. O tome nam svjedoče četiri vrlo pouzdana svjedoka. Već je to Isus potvrdio u blaženstvima: »Radujte se i kličite: velika je plaća vaša na nebesima! Ta progonili su tako proroke prije vas!« (Mt 5,12). Prva Petrova poslanica kršćanskoj manjini u Bitiniji, na obala-

ma Crnoga mora: »Radujte se kao zajedničari Kristovih patnja da i o Objavljenju njegove slave možete radosno klicati« (4,13). Otkrivenje – to viđenje s crnim, crvenim i bijelim vrpcama, između duboke žalosti zbog izopačenosti, crvene niti iskušenja, zasljepljujućeg svjetla pobjedničkoga Gospodina – potvrđuje da će vrhunac radosti biti označen zarukama Janjeta (Isusa) s pročišćenom i svetom Crkvom (19,7). Četvrti glas je glas samoga Pavla, a tu je riječ o temi koju ćemo sada izložiti.

S Crkvom hodočasnicom u povijesti biblijske značajke radosti obilježavaju se snažnim iskustvima: vide se osobe koje su radosne što su Isusovi učenici, makar koliko to skupo stajalo, a ponekad i po cijenu progonstva i mučeništva. Ta radost je radost Isusa u nama, stoga je jamči i animira Duh Sveti. Kao i u Isusu radost se hrani dobrim djelima, ljubavlju i isprepliće se u svakodnevi s malim prirodnim životnim radostima. Može biti i prekrivena kao kad oblak prekrije sunce, ali ne može učiniti da iščezne. Tako je i s evandeoskom radošću. Isusova radost ima veliku budućnost. Najpotpuniji trenutak radosti treba tek doći, ali već nas potpomaže radost nade, na putu koji je ponekad vrlo težak.

Pavao

Kratak tekst Fil 4,4 iz Pavlove poslanice kršćanima u Filipima, koji je vrhovni poglavar izabrao kao Pobudnicu za 2013. godinu, može se ispravno shvatiti samo ako ga se smjesti u širi kontekst, velik kao Božji naum koji je sadržan u 72 biblijske knjige, od Knjige Postanka do Otkrivenja, jer je životna radost dobro koje u biblijskoj religiji nije nešto od drugotne važnosti,

nego je nužna poput kruha i vode, zbog čega – sve dok bude ijednoga ljudskog bića – ne može uzmanjkati radosti u Božjem svijetu, od početka sve do kraja. Pavao u punini sudjeluje u tom naumu, upoznaje ga od svoje uvjerene pripadnosti hebrejskom svijetu (usp. Fil 3,3–6), u temeljima ga upoznaje susrećući Isusa Uskrsnuloga i stoga ga naviješta, podržava i želi svojoj djeci kršćanima, dajući nam tako – više nego teoretske i apstraktne spoznaje – dnevnik duše, obilježen radostima i bolima (ili naprotiv radostima!). Kako bi se netko u to uvjerio, neka pogleda u Drugoj poslanici Korinćanima 11. i 12. poglavlje. I Poslanica, koja nas ovdje posebice zanima, predstavlja posebno važno ogledalo za to. Pokušajmo je pažljivo proučiti.

Podrijetlo Poslanice Filipljanima

- Nalazimo se oko 50. godine poslije Krista, odmah nakon sabora u Jeruzalemu koji je priznao kao volju Duha Svetoga Pavlovo misijsko djelovanje među poganima. To je potaknulo apostola na odvažan izbor: ponijeti evanđelje u veliku Heladu, u Grčku. Ohrabren božanskim viđenjem, Pavao prelazi Hlespont i ulazi u *Filipe*, glavni grad *Makedonije* (usp. Dj 16). Njegovo poslanje nije bilo lako. Pavao je zajedno s Timotejem bio bičevan, utamničen i izgnan, ali ono što je uistinu važno jest što je kod Filipljana naišao na vrlo lijepo i plodno prihvaćanje: prvo Lidija, bogata trgovkinja purpurom, zatim tamničari i mnogi drugi prijanaju uz Krista, tvoreći prvu zajednicu u Grčkoj. Riječ je o zajednici koja je prirasla Pavlovu srcu kao miljenica, pa prema tome i kao razlog za neprekidno sjećanje, utjehu i radost. Ta se radost još više povećala kad je Pavao iskusio poteškoće poslanja u Solunu, Ateni i Korintu, sve

do utamničenja u Cezareji, a zatim i u Rimu. Kršćanima u Filipima on i nadalje govori »braćo moja ljubljena i željkovana, radosti moja i vijenče moj« (Fil 4,1), a oni su ga nastojali konkretno pomagati prikupljanjem pomoći za Jeruzalem, ali ne samo za Jeruzalem, nego i za siromašne sestrinske crkve u Grčkoj, pa i za samoga Pavla, koji se našao u teškoj potrebi (Fil 4,10). Stoga se Poslanica Filipljanima naziva »poslanicom radosti«, kao što ćemo uskoro vidjeti i u pojedinostima.

- Iz Filipa se Pavao upućuje u onaj *grčki svijet* koji iščekuje evanđelje. Prvo Solun, u kojemu se oblikuje gostoljubiva kršćanska zajednica, ali ga protivnici Židovi prisiljavaju na bijeg. Zatim Atena, u kojoj doživljava gorko iskustvo odbacivanja mjesnih intelektualaca. Potom slijedi skoro dvogodišnji boravak u Korintu (usp. Dj 17–18), gdje zajednica koja je bogata brojnim karizmama ali i nedisciplinirana, izaziva »poslanicu suza« odnosno poslanicu napisanu sa suzama u očima (usp. 2 Kor 2,4). Nakon toga Pavao ide u Efez i upućuje se prema Jeruzalemu, gdje će biti uhićen i postati utamničenik, prvo u Cezareji, a zatim u Rimu (Dj 18sl), iz kojega je, smatra se, poslao poslanicu kršćanima u Filipe. Doista, Pavao nije nikad zaboravljao svoje zajednice, iz kojih je bivao istjeran čim bi bile utemeljene, a to je pokazivao i po gorljivim poslanicama: Solunjanima, Galaćanima, Korinćanima, pa i kršćanima Rima. Jednako tako i Filipljanima.

Dobro zamjećujemo dvije pojedinosti: poslanicu radosti, kako se naziva Poslanica Filipljanima, napisao je Pavao koji se naziva »sužnjem Kristovim«, utamničenikom. Možemo to jedno-

stavno reći utamničeničkim rječnikom: bez slobode, u okovima. To zasigurno nije radost onoga tko živi svoju vjeru u kućnim papučama, jede tri ili četiri puta dnevno, a u džepu ima knjižicu osiguranja. Pavao ovdje Filipljanima i drugim kršćanima govori o radosti ne kao lijenčina nego kao šatoraš koji je uključen u zahtjevno i aktivno svjedočenje za Isusa i služenje mladim crkvama. Ta Pavlova radost je značajna, nije to neka čestitka nego riječ koja je blisko vezana uz Krista i njegovo evanđelje, a još više uz aktivnu evangelizaciju zbog koje izlaže opasnosti svoj život.

Opći pregled

- Poslanica se može ukratko *shematski* ovako prikazati:
 - Pozdrav, zahvaljivanje i molitva (1,1–11)
 - Osobne obavijesti i poziv na slogu
 - Pavlov primjer (3,1 – 4,20)
 - Pozdrav i želje (4,21–23).
- Poslanica nema neki logičan raspored, nego slijedi osjećaje. To je pismo *od srca k srcu*. Pavao je u tamnici i iščekuje presudu, koja bi mogla biti i smrtna osuda (1,6–20; 2,14–18). Prisjeća se svojih prijatelja iz Filipa i govori im s osobitim osjećajem, upoznavajući nas s osobito važnim autobiografskim podacima.

To su sljedeći sadržaji:

- Pavao potvrđuje svoju bezuvjetnu pripadnost Kristu.
- Poziva na nadvladavanje određenih zajedničarskih napetosti nasljedujući Krista, koji je bio u potpunosti poslušan Ocu.
- Tu je i polemički trenutak s obzirom na neke kršćane židovskog podrijetla koji bi se željeli vratiti natrag, na strogo obdržavanje hebrejskih pravila.

- Iz prisjećanja na Isusa proizlazi osobito topao poziv na radost i nježno čuvstveno svjedočenje.

Crvena nit koja obilježava ovu poslanicu je, paradoksalno – imamo li na umu situaciju apostola uznika, besprijekorno povjerenje u Isusa, koje stvara snažan osjećaj radosti u njemu i, pomoću njega, u zajednici. Evo motiva radosti koji se pojavljuje u 1,4.18.25; 2,2.17–18.28–29; 3,1; 4,1.4.10.

Komentar

Možemo razlikovati a da ih nikada ne odvojimo, radost koju Pavao osjeća i radost na koju poziva zajednicu ili pak – još jedinstvenije – radost koju Pavao prima od zajednice i radost koju zajednica prima od Pavla. Poslanica je podijeljena u dva dijela.

Pavlova radost

Ovdje se želi ukazati na to koliko je zajednica pridonijela toj radosti i kako je Pavao uključuje u svoje najintimnije duhovne misli. To je radost koja otvara dušu Bogu i bližnjemu.

- 1,4–5 *Uvijek se u svakoj svojoj molitvi za vas s radošću molim zbog vašeg udjela u evanđelju od onoga prvog dana do sada.* Radost se rađa iz sasvim određenog razloga: aktivnog, vjernog i postojanog sudjelovanja kršćana u Filipima u širenju evanđelja, od dalekih 50-ih godina sve do sada, 60-ih godina. Štoviše, ta radost – Pavao je u to uvjeren – nastaviti će se sve do dana Isusa Krista, dana velikog suda (r. 6). Uočavamo četiri pojedinosti te radosti: to nije neka priremena nego dalekosežna radost, radost koja je sposobna zagrliti prošlost, sadašnjost i budućnost; motivirana je vjernošću evanđelju i povezana je molitvom. To je radost u tamnici!

- 1,18 *Samo se na svaki način, bilo himbeno, bilo istinito, Krist navješćuje.* I tome se radujem, a i radovat ću se.

Radost je još jednom blisko povezana s navješćajem Krista. Pavao to govori u paradoksalnoj situaciji. Prije se žalio da ima navjestitelja evanđelja koje pokreće traženje ugleda, častoljublje, suparništvo s Pavlom. Međutim, evanđelje je toliko važno da i onda kad ga se nesavršeno naviješta uzrokuje radost i slavlje.

- U retcima 19–24 Pavao jasno i nedvojbeno izriče duboki razlog svoje molitvene radosti: to je dar »Duha Isusova«, Duh Sveti koji – kao prije u ustima samoga Isusa, a zatim i Pavla u drugim poslanicama – postaje uzrok radosti (Gal 5,22, 1 Sol 1,6; Rim 14,17), jer je izvor spasenja. To je iskustvo takvo da Pavao s nečuvanim oduševljenjem kaže: »Meni je živjeti Krist, a umrijeti dobitak!« (r. 21). Gospodinova radost je jača od smrti. Autobiografska crtica nastavlja se u trećem poglavlju.

- 1,25 *U to uvjeren, znam da ću ostati i biti uz vas sve, za vaš napredak i na radost vjere.*

Uočavamo dva vida:

- Pavao koji živi od Krista prihvaća služenje zajednici. To vodi prema priznanju da je radost za Pavla povezana uz poslanje služenja evanđelju.
- Riječ je o »radosti vjere«, tj. o radosti koja proizlazi ih vjere (usp. 2 Kor 1,24; 2,3; 7,4) i koja u svoje vrijeme proizvođa vjeru.
- 2,2–5 *Ispunite me radošću: složni budite, istu ljubav njegujte, jednodušni, jedne misli budite... Neka u vama bude isto mišljenje kao i u Kristu Isusu.* Zajednica je – možda zbog lažnih kršćana – ispunjena napetostima koje mogu dovesti do nesloge i sukoba. Pavao na to izričito podsjeća u 4,2. Tada je Pavlova

radost manja, jer je podjela proturječna evanđelju.

- Stoga se javlja poziv, štoviše zapovijed, da ne uklanjaju Pavlovu radost, koja je u njemu jasan znak, štoviše dokaz da su poput Isusa i da žive s Isusom.
- Radost koju Pavao očekuje očituje se u idejama (*fronein*) i u praksi, prema tome u djelatnim uvjerenjima.
- To je radost koja sazrijeva snagom ljubavi (*agape*) koja se očituje kao zajedništvo. Ta pozornost prema uzoru, a to je Isus, pokazuje da je poniznost blisko povezana s radošću.
- Tu Pavao, koji možda prenosi himan (2,6–11) koji se pjevao u zajednici, predlaže Kristov stil kao pravilo ponašanja. To znači da u zajedništvu s njegovim životom potpuno predanim Očevom planu u našu korist, otkada je Isus bio pretpostojeća Riječ, a zatim u njegovom poniznom utjelovljenju, smrti i u slavnom uskrsnuću, pronalazimo razlog za naše obostrano zajedništvo, a upravo to Pavla čini potpuno radosnim.
- 2,17–18 *Naprotiv, ako se ja i izlijevam za žrtvu i bogoslužje, za vjeru vašu, radostan sam i radujem se sa svima vama. A tako i vi budite radosni i radujte se sa mnom.*

Pavao ohrabruje svoju braću kršćane u Filipima da budu »djeca Božja neporočna posred poroda izopačena i lukava u kojem svijetliti kao svjetlila u svijetu, držeći riječ Života« (15–16). To je velika zadaća koja otkriva veliko povjerenje i rađa velikim rezultatom.

- Iz te zadaće koju Pavao vrši kao žrtveno bogoslužje – darivajući svoj vlastiti život za vjeru Filipijana – proizlazi njegova radost, a ujedno i (to prvi put spominje) radost samih kršćana u Filipima. Valja zamijetiti blisku povezanost Pavlove radosti i radosti zajednice (r. 17) s

perspektivom mučeništva koja mu prijeti (r. 18). Je li Pavao sretan zato što će ga ubiti? Apsolutno ne, nego zato što se kao npr. u ovom slučaju poistovjećuje s Kristom te tako postaje sudionikom njegova uskrsnuća od mrtvih!

- Radost, tako čvrsto ukorijenjena u životu vjernom evanđelju, jest svjetlo svjedočanstvo ondje gdje prevladavaju tmine zla.
- Radost među kršćanima živi od obostranosti. Pavao želi podijeliti svoju radost s vjernicima Filipa, a oni su pozvani radovati se Pavlovoj radosti.

Još jednom je izvor svega prijanjanje uz Isusa, unatoč izopačenom okruženju i pokvarenosti apostolovih protivnika. Svojevrsni veliki završetak tog ispreplitanja radosti bit će u 4,1 u trenutku rastanka.

Radost kršćana

Na ovome mjestu poslanice Pavlova se radost, s kojom je zajednica sukladna (usp. r. 18), izravno predstavlja kao radost zajednice. Riječi ovdje znače više od želje i postaju imperativ: *morate biti radosni, radujte se...*, tako da radost postaje znakom kršćanske autentičnosti. Jer upravo o tome je riječ. Vidjeli smo da je za Pavla radost Krist i njegovo potpuno predanje Kristu. Tako treba biti i za kršćane koji su primili Isusovo evanđelje i ostali mu vjerni.

- 2,25.27–30 *Smatrao sam potrebnim poslati k vama Epafrodita, brata, suradnika i suborca moga kojega ste poslali da mi posluhuje u potrebi... I doista je gotovo nasmrt bio obolio, ali Bog mu se smilovao... Brže ga dakle poslah da se, pošto ga vidite, opet obradujete, i ja da budem manje žalostan. Primitite ga dakle u Gospodinu sa svom radošću i poštujujte takve jer se za djelo Kristovo smrti sasvim približio, životnoj se pogibli izložio.*

Riječ je o posebnoj radosti: to je radost ljubavi koja prihvaća sugrađanina, Epafrodita, velikodušnoga Pavlovog suradnika, koji je osjećao nostalgiju za svojim Filipima.

Radost se očituje pomoću dva stava:

- radost onoga tko može iznova vidjeti lice tog brata–apostola: to je lice prijatelja koji je bio bliski suradnik njihovog oca i prijatelja Pavla
- radost onoga tko se ne zadovoljava da ode na trg kako bi ga vidio, kao kad dolazi poznata osoba, nego je to ona »puna« radost koja se sastoji u tome da ga se prihvati kao što se prihvaća Gospodina (usp. Mt 10,42), da ga se cijeni i da se ne zanemari duboki uzrok: »za djelo Kristovo... životnoj se pogibli izložio«. Prema tome, radost se pojavljuje uvijek i jedino zbog Krista!

- 3,1 *Uostalom, braćo moja, radujte se u Gospodinu!*

Slijede, iako malo prikriveniji, razlozi za tu radost. Riječ je o vrlo lijepom autobiografskom izričaju koji se nadovezuje na 1,19–24, a zatim se nastavlja u cijelom 3. poglavlju.

Poziv na radost ima vrlo jasno obilježje: ono je u činjenici da je apostol »zahvaćen od Krista« (r. 12). Tako je Pavlova zadaća osvojiti onoga koji ga je osvojio, prolazeći vlastitim putem patnje i smrti »ne bih li kako... prispio k uskrsnuću od mrtvih« (3,11). Korjenita posljedica: sve što nije Krist smatrati »gubitkom« (3,7). Pavlovska radost ima jasno kristocentrično i uskrsno značenje.

- 4,1 *Stoga, braćo moja ljubljena i željkovana, radosti moja i vijenče moj, tako – čvrsto stojte u Gospodinu.*

Pavao ukratko prikazuje radost koju prima od kršćana iz Filipa. Označava je trima oznakama:

- To je radost koja se rađa iz intimnog zadovoljstva što postoje 'okrunjeni' kršća-

ni, poput svećenika vršitelja obreda ili pobjednika na atletskim natjecanjima (usp. 1 Kor 9,25), ili pak car za vrijeme svojih posjeta. Ukratko, oduševljena vjera.

- Riječ je o radosti koja izražava duboko čuvstvo: »Braćo moja ljubljena i željkovana, radosti moja i vijenče moj.« Zamjenica *moj* ukazuje na snažno doživljenu radost.
- Na taj se temelj nadovezuje zapovijed »čvrsto stojte u Gospodinu«.

Tako govoreći, Pavao pokazuje da je istinska radost za njega ona koja dolazi od kršćana koji žive po njegovoj poduci.

- 4,4–9 *Radujte se u Gospodinu uvijek! Ponavljam: radujte se! Blagost vaša neka je znana svim ljudima! Gospodin je blizu! Ne budite zabrinuti ni za što, nego u svemu – molitvom i prošnjom, sa zahvaljivanjem – očitujte svoje molbe Bogu. I mir Božji koji je iznad svakog razuma čuvat će srca vaša i vaše misli u Kristu Isusu.*

Uostalom, braćo, što je god istinito, što god časno, što god pravedno, što god čisto, što god ljubazno, što god hvalevrijedno; je li što krepost, je li što pohvala – to nek vam je na srcu! Što ste naučili, i primili, i čuli, i vidjeli na meni – to činite i Bog mira bit će s vama!

- ▷ *Konačno smo došli* do teme Pobudnice koja je određena u r. 4. Mogli smo međutim već nešto naučiti. Ta rečenica, promatrana sama za sebe, rekla bi nam jako malo ako ju se ne bi promatralo unutar šireg biblijskog okruženja (SZ), Isusa, samoga Pavla i cijele Poslanice Filipljanima (usp. »poruku« koja slijedi odmah nakon ovog komentara).

Prihvaćamo i prijedloge ovih redaka – koji su još značajniji stoga što predstavljaju zaključak poslanice – koji imaju programatsku vrijednost i obilježje

oporuke, kao što su to i Isusove riječi u govoru na posljednjoj večeri, gdje se pojavljuje tema radosti. (usp. Iv 15,11)

▷ **Odlučna snaga imperativa** (usp. 3,1) utvrđuje **radost kao dimenziju kršćaninova postojanja**. Valja istaknuti tri obilježja:

- Za kršćanina radost je obveza.
- Riječ je o radosti bez prekida bilo u vremenu bilo u prostoru, 'uvijek'.
- Središnji razlog je u tome da to bude »radost u Gospodinu (*en Kyrio*)«. »U Gospodinu« pokazuje odlučujuće egzistencijalno područje za svako ljudsko ostvarenje (usp. Ef 6,4). Temeljni nosivi stup za to je cijela ova poslanica i sveukupna Pavlova misao.
- Da bi se bilo radosno treba biti u Gospodinu Isusu, uskrslome i onome koji ima vlast.
- Jedino je u Gospodinu Isusu moguća radost.
- Onaj tko je u Isusu ne samo da može, nego mora živjeti u radosti.

– U Isusu patnja ne poništava radost, nego je naprotiv umnaža. To svjedoči Pavlov život, kako ga on sâm pripovijeda.

»Dvaput upotrebljeni imperativ ima posebnu snagu, a ne smije se zaboraviti niti da poziv dolazi iz usta jednog utamničnika. Ne budu li ga više vidjeli, moraju se barem sjećati da je radost Gospodnja bila njegova posljednja preporuka.« (J. Gnilka)

▷ **Radosna povorka**

Radost, to posljednje zadovoljstvo duše jer raspoláže temeljnim dobrima – koja su za kršćanina sâm Gospodin Isus – očituje se i ojačava pomoću pet sestara: ljubaznosti, molitve, mira, traženja onoga što je istinito i dobro, vjernog

nasljedovanja Pavla. Proučimo ukratko svaki od njih:

- **Radost živi od »ljubaznosti«**, odnosno od obostrane dobrote među članovima zajednice (r. 5). Nije riječ o tome da se međusobno vole zatvoreni u same sebe. Ta ljubav treba biti vidljiva, treba postati svjedočanstvo u očima drugih, sviju, onoga tko je ovaj Isus u kojega kršćani vjeruju i koji ih čini tako dobrima. To tim više što kršćani moraju biti potpuno svjesni da je »Gospodin blizu«, da je dan njegova dolaska blizu, da dakle uskoro započinje sat najviše, eshatološke radosti. To se povezuje s *maranathom*: Dođi Gospodine Isuse iz 1 Kor 16,22.
- **U kršćaninovu životu postoje trenuci tjeskobe**, nepostojanja radosti (6). Takve trenutke treba nadvladati govoreći o njima Gospodinu molitvom prošnje i zahvale. To je rekao i sâm Isus u Govoru na gori (usp. Mt 6,25).
- **Pečat radosti – i njegova istoznačnica** – je mir, koji se dvaput spominje (rr. 7 i 9). Mir, na biblijskoj pozadini, ima jednaku vrijednost kao i spasenje i kao takav je djelo Božje posredstvom Isusa Krista što nadilazi svaku ljudsku sposobnost, štoviše nadilazi svaku našu želju (usp. Ef 3,20). Ako je radost dio onih djela koje jedino Bog može učiniti, ako je treba spašavati od zlih smicalica, to se dešava zato što je ranjiva i ugrožena. Tada dolazi u pomoć Božje »čuvanje srdaca i umova«, koje je poput širenja njegovih ruku radi sigurne zaštite. Pavao ima realističan osjećaj da se radost/mir rađa po Božjem ostvarivanju u svijetu, unatoč zamkama koje svijet postavlja!
- **Ovdje se pojavljuje činjenica** koja potpuno označuje tu radost i mir koje Krist dariva. To je sigurno plod Božjega Du-

ha (usp. Gal 5,22), ali i iskustva koje uključuje čovjekov duh. Drugim riječima, Božji odgovor na naše težnje za radošću nadovezuje se na traženje, razmišljanje i vrednovanje onoga što je Božje stvaranje stavilo u naše ruke kao čimbenike radosti (r. 8). Pavao odvažno imenuje kreposne odlike preuzete iz stoičkog morala koje su postale predmetom *grčke paideie*, dobrog odgoja među poganima.

»Pavao želi ohrabriti zajednicu da ne bude niža od dobra koje postoji i u njezinom okruženju i pred kojim on ne zna zatvoriti oči: zajednica naime nije izuzeta iz svijeta, nego mora sebe dokazivati u svijetu, privlačeći svaku istinsku krepost i svako priznanje.« (J. Gnilka).

- *Posljednja preporuka* koja jamči radost/mir dostojna je dobrog odgojitelja koji olakšava zadaću učenikâ, privlačeći njihovu pozornost na sebe, pozivajući ih da ne zaborave ono što su od njega »naučili«, »primili«, »čuli i vidjeli«.
- 4,10 *Uvelike se obradovah u Gospodinu što ste napokon procvali te mislite na me.* To je posljednje spominjanje radosti u koju su uključeni Pavao, kao naslovnik, i zajednica, kao darivateljica.
- Riječ je o radosti izazvanom sudjelovanjem u dugotrajnim Pavlovim misijskim »nevoljama« (4,14) u kojima su Filijpljani uvijek sudjelovali i svojim materijalnim pomaganjem koje je apostol iznimno primao (4,14–15).
- Još jednom to je i treba biti radost »u Gospodinu!«.

Poruka

Želimo je ukratko izraziti čitajući Poslanicu Filijpljanima u širem biblijskom kontekstu.

- Radost je prvotna egzistencijalna čovjekova potreba. Riječ je o čovjekovoj

potrebi da može na zadovoljavajući način raspolagati onim što je potrebno za život. Bog, koji je stvorio čovjeka, želi njegovu radost, još više sada kad ga je Isus Krist otkupio, te je tako postao Božje dijete. U Božjim očima život je ili radostan ili nije istinski život kakav on želi.

- Isus Krist je tajna radosti, jer predstavlja most između Boga koji dariva život i čovjeka koji taj život prihvaća. On je nenadmašiv uzor radosti jer je sjedinjen s Ocem. Živio je hvaleći Boga i potičući radost među narodom, on je izvor koji dariva radost onomu tko ga susreće i prihvaća. Sav je Pavao u tome: Isus želi našu radost; idemo prema Isusu i pronaći ćemo njegovu radost, s njezinom mjerom koja nadilazi svaku granicu vremena i prostora, siguran u tvrdnji da je sutra vječna, dok pomaže da ju se već danas iskustveno doživi. Prema tome, postoji samo jedan način da se u potpunosti uživa u radosti: »radovati se u Gospodinu«.
- S Crkvom, koja je hodočasnica u povijesti, biblijska obilježja radosti ispunjavaju se snažnim iskustvima koja su motivirana jasnim uzrocima: propovijedanje evanđelja blisko je povezano s radošću, zato što se među svim ljudima na svijetu širi »lijepa/radosna vijest« o ljubavi Božjoj u Kristu prema svakoj osobi. Prema tome, radost i evanđelje su sjedinjeni. I danas, ako evanđelje ne proizvodi radost, to znači da smo ga loše izrekli.
- Postoji jedna tajna radosti: to je Duh Sveti, Duh Isusov, onaj koji Kristu dariva mogućnost da nam nastavlja kazivati lijepu vijest evanđelja i održava nas sjedinjene u njemu, kao članove njegova tijela, pomoću sakramenata, posebice euharistije i ispovijedi. Traženje

radosti od Boga dariva radost u trenutku u kojemu ju se izgovara.

I evanđeoska radost je na ispitu: zamamnost lakših radosti moći, posjedovanja, znanja kao sredstava egoističnog zadovoljavanja samoga sebe; neprijateljstvo Kristovih protivnika, sve do progonstva i mučeništva... To su pojedinosti koje uzrokuju nemir sve do malodušja. Svaka radost ima svoj Veliki petak. Međutim, radost koju Isus dariva našem životu samo je nakratko sakrivena, a nikada se ne gubi. Nakon tri dana događa se uskrsnuće. Ako ne možemo biti sada zadovoljni, onda smo to u nadi i u sigurnosti vjere u konačno slavlje koje se već danas najavljuje na obzoru.

- Kršćaninova radost hrani se kakvoćom koja je ujedno i njezina hrana, a to je ljubav. Različiti su njezini vidovi: to je radost zbog apsolutne sigurnosti da nas Bog ljubi u Kristu; u tragovima te ljubavi pronalazimo radost što primamo ljubav od osoba koje su nam drage; tu je i radost koja se rađa iz nasljedovanja Božje ljubavi u Kristu prema našem bližnjemu. »Onaj tko ne ljubi uvijek ostaje u smrti«, pjevamo u jednom crkvenom hvalospjevu.
- Radost koju Bog želi za nas proizlazi i iz činjenice da znamo prepoznati, razlučiti i prihvatiti one vidove ljudskoga života u kojima se i danas spajaju istina, dobrotu i ljepota u svijetu koji je takav kakav je, jer Bog je stvorio i svijet i ljude. Postoje vidljivi znakovi radosti, kao što su pjesma, pjesništvo, umjetnost. Nećemo zbog toga zaboraviti ni trenutke tuge ili lažne radosti koji također postoje kako bismo raspoznali njihove uzroke i nadišli ih.
- Radost na koju Pavao poziva Filipljane blisko je povezana i prouzročena je radošću koju on sâm kao prvi osjeća zahva-

ljujući svom odnosu s Isusom. U Crkvi radost nije nikad pojedinačna, nego postoji ako ju se dijeli s drugima.

»Pavao potiče na praktično razumijevanje, na vrijednosnu sposobnost života koji se živi po vjeri. Plod takvog razumijevanja je radost. Ona nije neki sporedan put ili neko unutarnje raspoloženje, nego rezultat koji se javlja kod vjernika kao plod njihovoga svjesnog jedinstva s Kristom. To se paradigmatički obistinjuje kod Pavla, koji svoje radosno sjedinjenje s Gospodinom živi u vlastitom apostolskom služenju, iako je zbog toga utamničen što bi moglo završiti i smrću. Duboko međusobno zajedništvo s Gospodinom daje osobiti smisao toj mogućnosti, zbog čega se Pavao čak i raduje, pozivajući zajednicu da se pridruži njegovim osjećajima. Tako se može razumjeti i izričaj »radovati se u Gospodinu«, koji se temelji upravo na toj nadopuni. Ta kristološka dimenzija prožima cijelu poslanicu.« (S. Romanello)

Bibliografija

(za daljnje produblјivanje ove teme):

- Barbaglio, G., »Lettera ai Filippesi«, u: *Lettere di Paolo*, II, Borla, Roma, 1980.
- Ernst, J., *Ai Filippesi, a Filemone...*, Morcelliana, Brescia, 1985.
- Fabris, R., *Lettera ai Filippesi. Lettera a Filemone*, EDB, Bologna, 2000.
- Gnilka, J., *Lettera ai Filippesi*, Paideia, Brescia, 1972.
- Peretto, E., »Lettera ai Filippesi«, u: *La Bibbia, III, Nuovo Testamento*, Ed. Paoline, Cinisello B. (Milano), 1991.

2. POVEZIVANJE SA ŽIVOTOM Aktualizacija

Životno povezivanje obuhvaća dva trenutka: razmišljanje o Božjoj riječi koja nam

kazuje zašto da budemo zadovoljni, te pozornost usmjerena prema don Boscu, svecu mladenačke radosti.

**Zadovoljni zato što smo kršćani,
kršćani zato što smo zadovoljni**

Na početku smo se upitali: što znači osjećati radost? Može li onaj tko dariva radost, radost i primiti? Kako su povezane radost življenja i radost zato što smo kršćani, vjernici u Isusu Kristu?

- Iz Božje riječi u dva Zavjeta, tj. u Božjem narodu, Isusu, Pavlu, prvim kršćanima, uočavamo prvu istinu: **radost je kod kuće**, poznaje ju se, želi ju se i oduševljeno ju se doživljava kad se obistinjuje, a pati se onda kad radost kasni. Biblijski Bog želi čovjekovu radost jer je čovjek osoba stvorena na njegovu sliku i priliku. Na početku vremena čovjek je smješten u sreću u vrtu (Post 2,4sl). U povijesti mu je osigurana zemlja kojom teče med i mlijeko (Izl 3,8; 15). Na kraju mu je darovano veliko slavje života i obnovljenom vrtu (Otk 21–22). »*To često ponavlja Benedikt XVI: Bog nije zavidan niti oduzima radost svojoj djeci, nego je dariva ondje gdje je nema, osnažuje je ondje gdje je krhka, osigurava je kao trajnu životnu dimenziju.*« Za papu, Bog (Krist) i radost su gotovo istoznačnice. To znači da svaka osoba uz Božju pomoć može »imati dobra koja se cijene kao neusporedive vrednote ljudskog postojanja«. Drugim riječima, radost koju Bog zamišlja i želi nije isključivo religiozna niti vrijedi samo za dušu. Bog želi radost za čitava čovjeka, radost za svakog čovjeka. Radost ima teološko i antropološko značenje.
- **Isus Krist**, upravo stoga što je osobno i Bog i čovjek, najpouzdanije svjedoči da **njega samoga podržava i animira radost**, te da je istodobno onaj koji

dariva radost. U svome životu on sudjeluje na svadbi (Iv 2,1–12), na radosnim slavljinama kao u slučaju Levija (Mk 2,15) i Zakeja (Lk 19,1–10), posebno je sretan – štoviše oduševljen – zbog služenja svojih učenika (Lk 10,21–22). Njegovi posljednji govori na posljednjoj večeri postaju obećanje, štoviše prenošenje radosti (Iv 15,11). Blaženstva su njegov himan radosti za njegove učenike, čudesa su njihov znak, a susret s osobama (i grešnicima) je njihovo obrazloženje (usp. Lk 7,36–50; Iv 4,1–42). Onaj tko se susreo s Isusom nije od njega odlazio razočaran, nitko nije bio strogo ukoren, pa čak ni Juda. Svakomu je govorio da je Bog njegov otac. Ne smijemo zanemariti ni ponašanje Marije iz Nazareta. Nju, koja je okružena Božjom dobrohotnošću, anđeo pozdravlja radosnim pozivom (»Zdravo [Raduj se] Marijo«, na što Marija odgovara radosnim odgovorom, himnom Veliča [usp. Lk 1,28; 1,46sl]).

Radost za Isusa nije nešto izvanjsko i izvještačeno, prisilni osmijeh, nije plod želje za vlašću ili bogatstvom, nego je plod njegove ljubavi, za koju želi da postane glavna zapovijed (usp. Mk 12,28–34; usp. Lk 10,25–37): ljubav je primao i davao Ocu, dijelio učenicima, djeci, siromasima, ženama. Odatle proizlazi jedan zakon: onaj tko je s Isusom, štoviše, onaj tko je nastanjen u njemu, živi njegovu radost – nije nužno da to bude u nekom samostanu ili u posebno izdvojenim situacijama – nego u mučnom svakodnevnom životu punom problema, u Crkvi, u obitelji, na putu.

Prisjetimo se da se Mariji kliče »uzroče naše radosti«.

- **Pavao je u najvećem stupnju korisnik i svjedok** te bliske povezanosti Isusa i radosti. On živi od Isusa, stoga ga ništa

ne može uplašiti ili mu oduzeti radost neophodnu za život. Autobiografske stranice Druge poslanice Korinćanima (11–12), oduševljeni himan u Rim 8,31–39, kao i vruća želja da dohvati onoga Krista koji ga je zahvatio (usp. Fil 3,12), uporan poziv Filipljanima na radost dok je on u tamnici..., sve to otkriva da je Pavao iskusio ogromnu radost po Isusu Kristu i njegovu Duhu. Tu radost on želi priopćiti tom istom logikom i jačinom. Važno je uočiti da Pavao ne govori o radosti izabranim pojedincima, nego cijeloj zajednici. Crkva je poput električne žice koja donosi energiju radosti i raspodjeljuje je svim dijelovima, počevši od najobeshrabrenijih. Stoga Pavao govori o »Gospodinovoj radosti«. Onaj tko ju želi osjetiti, mora susresti Isusa Krista uskrsloga, živoga i djelujućeg među nama. Ako radost dolazi od neupitnih životnih vrednota, Isus Krist postaje neupitna vrednota jer možemo biti potpuno zadovoljni. »Gospodinova radost« znači prije svega radost koju uživa Gospodin s Ocem i Duhom Svetim i koja se produžuje u radosti što vidi svoje sinove na putu prema vječnosti. Stoga »Gospodinova radost« znači i radost koja proizlazi iz njega i koju nam on želi uputiti. Crkva nije strana, a još manje protivna toj bujici i ozračju radosti. U njoj se čuje pjesma »Gospodin je moja radost«. Ona bi trebala biti spremište, mjesto na kojemu odzvanja i dijeli se Gospodinova radost.

- Obilježje kršćanske radosti je njezin **suživot s iskušenjem**, poteškoćom, nevoljom.

Po logici svijeta, radost poništava plač, kao što plač nužno poništava radost. Po kršćanskoj logici vrijedi prva tvrdnja, ali ne i druga. U Božjem narodu,

prije Isusa, tragični trenutak pada i progona te mukotrpana obnova ispunjeni su najljepšim obećanjima proroka o radosti (usp. Jer 31), a posebice sa strane Deutero- i Tritoizaije (Iz 40–45; 56–66). Isus, iako predviđa svoj strašni križ, osjeća – a na neki način i drži – život radošću i mirom stoga što je poslušao Oca iz ljubavi prema nama (usp. Iv 13–17). U tom smislu on odvažno naviješta učenicima: »Blago vama kad vas – zbog mene – pogrde i prognaju... Radujte se i kličite: velika je plaća vaša na nebesima!« (Mt 5,11). U istom se smjeru postavlja i Pavao sa svojim paradoksalnim usklikom: »Pun sam utjehe, obilujem radošću uza svu nevolju našu« (usp. 2 Kor 7,4). Petar maloazijskim kršćanima preporučuje: »Zbog toga se radujte, makar se sada možda trebalo malo i žalostiti zbog različitih kušnja« (1 Pt 1,6). U upravo spomenutim tekstovima ne može nam izbjeći eshatološka dimenzija radosti, tj. to da se ona potpuno ostvaruje samo u nebu, u kraljevstvu Božjem. Ovdje na zemlji radost je strogo ovisna o nadi: sigurna nada naziva se radošću.

Što se više netko izlaže opasnosti s Kristom, tim se više raduje s Kristom. To se događa jer su Božja i Kristova pomoć takve da u mračnim trenucima iskušenja svjedoče krajnju sigurnost vjere: ljubav Božja i Kristova vjerno nas okružuju i štite, uvjeravaju nas da je riječ o prolaznoj kušnji: budući da je s povjerenjem prihvaćena iz Božjih ruku, patnja postaje čin ljubavi i utjehe (=radost u kušnji). Tu se ističe niz nezaboravnih svjedočanstava, od mučenika koji su bili »radosni« što umiru za Krista i s Kristom, do »savršene radosti« Franje Asiškoga upravo u trenutku patnje, pa sve do »grada radosti« Majke Terezije. Ovdje se dobro ukla-

pa tvrdnja A. Manzoni koji, pripovijedajući životnu dramu malenih u Zaručnicima, ovako opisuje Božje djelovanje u povijesti: »Bog nikada ne ometa radost svoje djece, osim zato da im pripravi sigurniju i veću radost.« Tradicionalni raj (ili nebo) zadržava svoju važnost i potrebitost.

- Dinamizam kršćaninove radosti **odražava otajstvo utjelovljenja**. Tu je božanska sastavnica koju predstavlja evanđelje o Kraljevstvu, lijepa i ohrabrujuća vijest koju Isus naviješta. Tu je i ljudska sastavnica, koju predstavlja ljudsko zalaganje za stvaranje radosti za sebe i za druge. Pavao govori o radosti kršćana koji žive u gradu, sa svojim zadaćama, nastojeći svoj život učiniti vedrim; što više, on poziva na pronalaženje tragova tih učinaka radosti ondje gdje se očituju istina, poštenje i čistoća (usp. Fil 4,8–9). Gospodinova radost ne isključuje čovjekovu radost nego je sadrži, osnažuje, pročišćuje te toj radosti koja se sastoji od sitnih, prolaznih i varljivih ulomaka, dariva obzorje vječnoga života.

Prema kršćanskom viđenju čovjek se, kao i za druge životne odlike, ne rađa sposoban da samome sebi priskrbi onu radost koja mu je uistinu potrebna. Nerijetko je to kratkotrajna radost, više nalikuje omamljujućem užitku negoli vedrom unutarnjem iskustvu. Pavao osporava »djela tijela«, a to su »bludnost, nečistoća, razvratnost, idolopoklonstvo, vraćanje, neprijateljstva, svađa, ljubomor, srdžbe, spletkarenja, razdori, strancarenja, zavisti, pijančevanja, pijanke i tome slično« (Gal 5,19–21). Drugim riječima, radost je zrela ako shvaćamo da smo pozvani na radost koja se ostvaruje tako da ju se vrši, za sebe i za druge. Pedagogija radosti hrani se evangeliza-

cijom, sposobnošću prenošenja »radosnih vijesti« povezanih s Isusom, Marijom i njihovim svjedocima. Ako se nauči uživati u lijepim životnim stvarima (situacijama, susretima, iskustvima...) kao pozivu na radost; ako mi osobno nosimo vidljive znakove unutarnje radosti koja se očituje u poniznom, ohrabrujućem i koliko je to moguće nasmiješenom prihvaćanju; radost se očituje slavljenjem, pjesmom, glazbom... jamčeći da je ono izvanjsko ogledalo onoga unutarnjega, radosti koja je u meni; za radost odgaja sakramentalni susret s Gospodinom; radost se hrani darivanom i primanom ljubavlju. Radost zrači i pripada tebi ako je dijeliš s drugima. Zadovoljan si ako pomažeš drugima da budu zadovoljni. Ukratko, biti zadovoljan zato što sam kršćanin, biti kršćanin zato što sam zadovoljan.

U don Boscovoj školi

Don Bosca se naziva svecem radosti. Njegov je sveukupni život ispunjen radošću, otkad je bio dječak pa sve do posljednjega dana njegovoga života.

Bio je radostan čovjek ne zato što je takav bio rođen, nego zato što se vježbao da to bude razvijajući svoje prirodne darove pomoću milosti Božje. Uspijevao je učiniti zadovoljnima svoje dječake i ljude koje je susretao. Nije to bilo slučajno, nego zbog njegove odlučnosti, možemo to nazvati i zvanjem, da dariva i prima radost.

To spominjemo ovdje, unutar ove Lectio divina, jer se pokazuje da su Svečeva misao i djelo za radost dječaka bili oblici aktualiziranja Božje riječi, pod vodstvom Duha Svetoga, koji su pojasnili njihov dubok smisao, osigurali njihovo kulturalno prilagođivanje i proizveli pedagoški proces.

Don Bosco je također njegovao Pavlov evanđeoski korijen kako bi govorio i omo-

gućio radost nama samima i bližnjemu. Nije stoga slučajno što Pobudnica vrhovnog poglavara odgovara liturgiji riječi (drugo čitanje) u misi na čast sv. Ivana Bosca.

Ovdje ukazujemo na tri smjera kojima se može nastaviti dosad izloženu Lectio: don Boscova misao o radosti (dokumentirani smjer); njegovo životno iskustvo (življeni smjer); njegova baština u salezijanskim konstitucijama i u konstitucijama KMP (kodificirani smjer). Ovdje se možemo zauzastaviti samo na nekoliko kratkih primjedbi.¹ Razlikujemo tri međusobno povezana izvora, koje smo nazvali »smjerovima« našega puta: dokumentacija, življeno iskustvo, kodifikacija.

Dokumentirani smjer

Ovdje želimo ukazati na nekoliko najvažnijih don Boscovih navoda o radosti, onako kako ih je on preuzeo iz Biblije.² Možemo ih okupiti oko tri perspektive koje su Svecu osobito drage: radost, duša svakodnevnoga života; radost u trpljenju; radost budućega života. To su tri sastavnice koje don Bosco predlaže u pedagoškom odnosno formativnom ključu, sjedinjujući vrijeme i vječnost. Riječ je o motrištu koje na određeni način ukratko prikazuje njegovo viđenje radosti, slavlja, postojanja kao pozitivnu činjenicu, u svjetlu vjere i Božje riječi, posebice Evandjelju. Stoga se može reći, iako je istina da don Bosco nikad izrijekom ne navodi biblijski tekst Poslanice (Fil 4,4), da je taj tekst u biti uvelike prisutan.

Radost u svakodnevnom životu

To je najraširenija sastavnica. Razlikujemo dvovrsni sadržaj: radost u svakodnevnom životu i radost obraćenja.

U svakodnevnom životu

U svakodnevnom životu radost nalazi svoj glavni izričaj u riječima: »Služite Gos-

podinu u veselju« (Ps 100,2). »Služite Gospodinu u veselju« – tako je glasio prijevod dobro poznate Martinijeve Biblije koju je upotrebljavao don Bosco, naglašavajući tako izričaj »veselje« koji je on često upotrebljavao (usp. »Družbica veselja«!), a danas se možda više ne upotrebljava.

- O tome govori u biografiji Alojzija Comolla, ali napose u *Opskrbljenom mladiću*: »Među glavnim obmanama pomoću kojih zloduh običava udaljiti mladiće od kreposti, prva je u tome da ih potakne na misao kako se služiti Gospodinu sastoji u melankoličnom životu koji je dalek od svake zabave i zadovoljstva. Nije tako, dragi mladići. Želim vas naučiti metodu kršćanskoga života koji je istodobno i radostan i zadovoljan, pokazati vam koje su istinske radosti i zadovoljstva, tako da uzможете reći sa svetim prorokom Davidom: 'Služimo Gospodinu u svetom veselju. *Servite Domino in laetitia*.' Upravo to je i svrha ove knjižice: služiti Gospodinu i biti uvijek radosni« (str. 5–6). Malo kasnije će ustvrditi: »Vidimo da su oni koji žive u Božjoj milosti uvijek radosni te da im je srce zadovoljno i u poteškoćama. Oni naprotiv koji se prepuštaju 'užicima', oni su ljutiti i nastoje pronaći mir u svojim zabavama, ali su sve nesretniji.« (str. 28)
- U životopisu *Dominika Savija*, don Bosco podsjeća da Dominik ponavlja tu istu misao svojim drugovima, objašnjavajući jednomu od njih: »Za nas se ovdje svetost sastoji u tome da budemo jako

¹ Usp. P. BRAIDO, *Prevenire, non reprimere. Il sistema educativo di Don Bosco*, LAS, Roma, 1999, str. 324–337 (Pedagogija radosti i slavlja)

² Usp. M. WIRTH, *La Bibbia con don Bosco. Una Lectio divina salesiana*, 3 sv. (SZ; Četiri evandjelja; Djela, Poslanice, Otkrivenje), LAS, Roma, 2009–2012.

radosni. Nastojat ćemo samo izbjegavati grijeh, koji je poput velikog neprijatelja koji nam krade Božju milost i mir u srcu, zatim točno izvršavanje naših dužnosti i pohađanje pobožnosti. Od danas počni zapisivati kao uspomenu: *Servite Domino in laetitia*, služimo Gospodinu u svetom veselju« (str. 86–87). Druge izreke drage don Boscu: »Zloduh se boji veselih ljudi«, »Radujte se i činite dobro, a vrapce pustite da pjevaju«, »Budite uvijek radosni«, »Služite Gospodinu tako da budete radosni«, »Živite i u najvećoj radosti, samo da ne griješite.«

Postoji i radost obraćenja

Don Bosco se tu nadovezuje na zaključak prispodobe o izgubljenoj ovcu i na »radost zbog jednog obraćena grešnika« (Lk 15,7). Tako nastaje »simfonija radosti« obraćenog grešnika. To se pojavljuje barem u devet knjižica koje je on napisao, među kojima su: *Pobožnost anđelu čuvaru*, *Pobožnost u čast Božjeg milosrđa*, *Nesretni život mladog apostate*, *Mjesec svibanj*, *Opskrbljeni mladić*.

Radost u trpljenju

Neprekidno povezan s biblijskim tekstovima, don Bosco se dotiče naše teme kad govori o povezanosti radosti i patnje za Krista. Evo nekoliko najznačajnijih tekstova.

- Prisjećajući se Dj 5,41, gdje apostoli »odu ispred Vijeća radosni što bijahu dostojni podnijeti pogrde za Ime«, nakon što je to prokomentirao u *Crkvenoj povijesti* i u raznim *Životopisima papa*, don Bosco taj tekst primjenjuje na život salezijanaca, podsjećajući ih da, zahvaljujući ljubavi Isusa Krista, »ne moramo žrtvovati tijelo na takav način, a ako bi kojiput bilo nužno, Bog će nam biti bliz po svojoj milosti. Međutim, moramo nastojati da nikada ne slijedi-

mo, nego spriječimo i predusretremo zasjede osjetila.« (Memorie Biografiche, IX, str. 354)

- Nije moglo izostati ni razmišljanje o Pavlovim riječima: »Pun sam utjehe, obilujem radošću uza svu nevolju našu« (2 Kor 7,2–4) koje don Bosco primjenjuje na zavjet siromaštva (Konstitucije, čl. 74: vidi malo niže). U bolnom trenutku pretraživanja Oratorija 1860. godine ohrabrujuće su bile riječi: »Radujte se u Gospodinu« (Fil 3,1). Valja usporediti i komentar 1 Pt 3,14 i 4,14: »Pogrđuju li vas zbog imena Kristova, blago vama« te *Životopis sv. Urbana I*. Taj odnos između radosti i trpljenja još se pojavljuje kad je riječ o nebeskoj nagradi (usp. ovdje niže).

Radost u budućem životu

Poziv na radost kod don Bosca nalazi svoje specifično mjesto u budućnosti, u raju. Eshatološka sastavnica zrači svoje učinke u sadašnjosti, posebice ako je ona mukotrpa.

- Jedan od najkomentiranih biblijskih tekstova jest onaj »Valjaš, slugo dobri i vjerni! ... Uđi u radost gospodara svoga!« u prispodobi o talentima (Mt 25,21). Don Bosco ga navodi u životopisu Alojzija Comolla, Dominika Savija, Josipa Cafassa i u *Opskrbljenom mladiću*. U prvim salezijanskim konstitucijama piše: »Bog vrlo pažljivo prati svaku stvar koju je netko načinio za njegovo sveto ime i u svoje će nas vrijeme obilno nagraditi. Na kraju života, kad dođemo u njegovu božansku sudnicu, pogledavši nas svojim ljubaznim očima, reći će nam: 'Bio si vjeran u malome, a ja ću te postaviti gospodarem nad mnogim: uđi u radost svoga Gospodara.'« Ista se rečenica ponavlja i u njegovom komentaru Mt 5,12; 6,19–21, a posebice u

komentar prisposode o velikom konačnom sudu (Mt 25,34): »Kako je mi lo obrisati suze nesretnima... O, da! Nek se moj duh odmara u mislima o nebu... Koje li radosti kad budem čuo ove riječi: 'Dođite, blagoslovljeni Oca mojega, vi imate pravo na nagradu izabranih. Vi ste olakšali glad i žeđ svoje braće...'« (Opškrbljeni mladić, 536–537).

Pozivajući se na Otk 21,4, prema kojemu »smrti više neće biti, ni tuge...«, oduševljeni don Bosco piše: »Promotri radost koju će osjetiti duša kod susreta s rođacima i prijateljima, u divljenju plemenitosti, ljepoti, mnoštvu kerubina..., svih svetih... Tamo ćemo vidjeti Adama, Abrahama, patrijarhe, proroke, zbor apostola, ogroman broj mučenika, ispovjedalaca, djevice. O, koliko uživaju u tom sretnom kraljevstvu! Uvijek se raduju, bez bolesti, nevolja i briga koje bi pomutile njihovu radost i zadovoljstvo.« (Mjesec svibanj, str. 161)

- S obzirom na odnos patnja–radost, komentirajući Rim 8,18, gdje se kaže »sve patnje sadašnjega vremena nisu ništa prema budućoj slavi«, don Bosco 11 puta posreduje, posebice u svojim pismima. Kad piše kleriku Mihovilu Rui, navodi taj tekst na latinskome (I, 355), a o njemu govori i svojim prvim misionarima... Jednoj osobi piše: »Trnje koje nas bode u ovome svijetu, predstavlja ruže za vječnost« (II, 219). Jednom kleriku piše: »Velike žrtve učinjene u mladosti slične oštrom trnju, ali će se promijeniti u mirisne ruže u vječnosti.« (II, 273)

Življeno iskustvo

O iskustvu radosti (ili veselja) u don Boscovu životu može se mnogo toga reći, jer je radost vrlo važna sastavnica njegova života. F. Orestano je napisao: »Ako je sv.

Franjo posvetio prirodo i siromaštvo, sv. Ivan Bosco je posvetio rad i radost. On je svetac kršćanskog optimizma, radinoga i radosnoga kršćanskog života. Ne bih se začudio kad bi se don Bosca proglasilo svetim zaštitnikom modernih igara i sportova.«³ Navest ćemo nekoliko primjera iz njegova života.

Tri razine

Može se govoriti o *tri razine* don Boscova odnosa prema radosti.

- *Radost kao poučna sastavnica okupljanja* Uočavamo je kod dječaka Ivica Bosca koji pomoću čudesnih igara okuplja oko sebe svoje drugove pa čak utemeljuje i »Družbu veselja«. Zajedno s igrom uvijek je povezan i trenutak riječi o vjeri (molitva, sakramenti, kratka propovijed...). To će se nastaviti tijekom don Boscova života, mladog svećenika među mladima, posebice u doba prvog oratorija. *Uspomene iz Oratorija* (1873–1875) uvjerljivo su svjedočanstvo za to.
- *Radost kao neophodan odgojni čimbenik* To je ono što se pojavljuje u don Boscovu konkretnom djelovanju prema mladima pomoću tročlanog izraza »radost, učenje i pobožnost«. To pokazuje posebice u životopisima svojih mladića Dominika Savija, Franje Besucca i Mihovila Magonea i u brojnim drugim spisima, kao što je objašnjeno u *dokumentiranom smjeru*.

Među tim spisima valja se prisjetiti razmišljanja prikupljenih u *Preventivnom sustavu* i u *Pismu iz Rima* 1884. godine.

³ Za potpuno upoznavanje usp. *Biografske uspomene* (19 sv.). Za produbljanje usp. već spomenuto djelo: P. BRAIDO, *Prevenire, non reprimere. Il sistema educativo di Don Bosco*, LAS, Roma, 1999, 16. pogl. Vidi također: P. BROCARDI, *Don Bosco. Profondamente uomo, profondamente Santo*, LAS, Roma, 2001, 8. pogl.

- *Radost kao asketska duhovna sastavnica*
Tu se nalaze razni motivi: radosni motiv konačne nagrade (u raju), radost u trpljenju (opće je uvjerenje bilo da je don Bosco tim radosniji što je više neugodnosti imao) i radost u primanju sakramenata i u putu svetosti. Ukratko, sjedinjenje s Bogom, pod pokroviteljstvom Pomoćnice.

Sve su te tri razine međusobno povezane: ono radosno i razveseljujuće što je don Bosco po svojoj naravi i milosti nosio u sebi postalo je pedagogija bogata poticajima, blisko povezana – kao cilj i kao sredstvo – s prijedlogom svetosti, i to u vidu pune i konačne radosti, radosti »u vremenu i u vječnosti«, kao što je to napisao u svom *Pismu iz Rima* 1884. godine.

Očito je prema tome da je radost o kojoj se govori bila ponajprije obilježje don Boscova života, a on je zatim predlaže mladićima kao osobno doživljeno iskustvo.

Don Boscov svjedočanstvo

Razgovor ne može ostati apstraktan. Postoji posebna »organizacija radosti« koja je obilježena značajnim vrednovanjem. Pođimo od toga.

Dubok don Boscov osjećaj

P. Braidu u svojoj knjizi o preventivnom sustavu (usp. bilj.) radost smatra bitnim obilježjem odgoja koji se temelji na razumu i na vjeri, a izvor je u miru s Bogom i u milosnom životu. U vezi s time spominje sljedeća obilježja.

Radost za don Bosca ima proročko i religiozno lice

- Don Bosco, više od bilo koga drugoga, shvaća da je dječak doista dječak i dopušta – štoviše, želi – da to i bude. Zna

da je njegovo duboko postojanje radost, sloboda, igra, društvo veselja.

S druge je strane uvjeren da je kršćanstvo najsigurniji i najtrajniji izvor sreće, zato što je radosna vijest, 'evanđelje': iz religije ljubavi, spasenja, milosti ne može ne proizaći radost i optimizam. U susretu s Dominikom Savijem radost se poistovjećuje sa svetošću. »Don Bosco želi da među njegovim dječacima budu prošireni radost i dobro raspoloženje, što je za njega jedanaesta zapovijed. Posebno je to snažno izraženo na mnoge vjerske blagdane i svjetovne praznike. S vježbom svete smrti, neprekidnim euharistijskim klanjanjem, molitvom, isprepliću se posebno pripremljeni stol za blagovanje, igre, lutrija, kazalište, glazba...«

O krajnjem rezultatu govori don Bosco osobno u *Uspomenama iz Oratorija*: »Zavoljevši tu mješavinu pobožnosti, zabave i izleta, svi su mi postali odani do te mjere da su ne samo poslušno izvršavali moje zapovijedi, nego su željeli da im povjerim neko zaduženje koje trebaju izvršiti.«

Radost je za don Bosca temeljna životna potreba

To je zakon mladosti koju se po definiciji naziva razdobljem slobodnog i radosnog razvoja. Don Bosco predstavlja Mihovila Magonea kao arhetip velikog mnoštva mladića koje susreće na rekreaciji. *Uspomene iz Oratorija* pune su riječi koje ukazuju na radosno kretanje: »galama, povici, pljeskanje i dozivanje, pjevanje, a rekao bih i deranje, igre boćama, drvenim puškama i mačevima... Većina je skakala, trčala i uživala u raznim igrama i zabavama. Sva junaštva u skokovima, trčanju, mađioničarskim vještinama, potezanju ili preskakanju užeta, vježbala su se uz moje upute.«

Radost za don Bosca postaje dijagnostičko i pedagoško sredstvo

To se događa u najrazličitijim oblicima rekreacije, a posebice u igrama na otvorenom zraku, području zračenja dobrote. »Poslije ispovijedi«, bilježi A. Caviglia, »ne može se spomenuti neko drugo životnije i aktivnije sredstvo od ovoga u njegovom sustavu. Naime, ne samo da se u spontanosti radosnog obiteljskog života mladog čovjeka nalaze glavni izvori za poznavanje duša, nego je to posebice sredstvo i prigoda za približavanje, bez podčinjavanja, neprimjetno, svakom pojedinom mladiću i da im se u povjerenju svakomu kaže riječ njemu osobno namijenjena. Tu se pokazuje životno načelo pedagogije odnosno bolje rečeno istinskog i stvarnog odgoja koji je pojedinačan, a ipak se odvija u ozračju i okruženju kolektivnog odgoja... Ako se prisjetimo da je, sve dok je to mogao, don Bosco ostavljao sve ostalo kako bi se u dvorištu našao sa svojim dječacima, shvatit ćemo važnost koju taj čimbenik ima u njegovim očima odgojitelja i oca duša njegovih sinova. Don Bosco osobno kaže: »Služio sam se rekreacijskim vremenom i zato da bih kod svojih dječaka pobudio misli o vjeri i o pohađanju svetih sakramenata.« Posljednja od sedam oratorijanskih tajni koju je don Bosco otkrio 1875. jest: »Radost, pjesma, glazba uz veliku slobodu u kretanju«.

Prema tome, radost za don Bosca nije samo rekreacija i zabava nego istinska i nenadomjestiva pedagoška stvarnost. Nije uzalud u *Pismu iz Rima* napisao da je »obiteljski duh s dječacima, osobito na odmoru« glavni dio sustava. Bratski i očinski susret odgojitelja sa svojim odgajanicima ne bi imao vrijednost niti učinka bez djelotvornosti radosnoga života i radosti na mladićevu dušu.

Životna iskustva

Vrijedi barem se prisjetiti »ustroja« don Boscove radosti. Don Braido ih nabraja u vjerskim *blagdanima* i svjetovnim *praznicima*. Bili su brojni i obilježeni izuzetnom raskošju glazbe, pjesama i sjajem obreda; *kazalište; glazba i pjesma* (»Oratorij bez glazbe je tijelo bez duše«), *izleti*.

Kodificirani smjer

S pravom se može misliti da je taj odnos između don Bosca i radosti, radosti koju je on sâm osjećao i radosti koju je predlagao svojim dječacima, prihvaćen kao nezaboravna baština. Njegovi salezijanci i Kćeri Marije Pomoćnice prihvatili su ga kao važno sastavno obilježje svoje karizme te ih na razne načine uveli u svoje Konstitucije.

Iz Konstitucija don Boscovih salezijanaca

- Čl. 17: »Salezijanac se u teškoćama ne obeshrabruje, jer se potpuno pouzdaje u Oca. 'Neka te ništa ne obeshrabri', govorio je don Bosco. Nadahnjujući se optimističkim humanizmom sv. Franje Saleškog, vjeruje u naravne i nadnaravne čovjekove sposobnosti, premda ne niječe njegovu slabost. Prihvaća vrednote svijeta i ne jadikuje nad vremenom u kojem živi: zadržava sve ono što je dobro, osobito ako je drago mladima. Budući da naviješta Radosnu vijest, uvijek je radostan. Promiče to veselje te zna odgajati za radost kršćanskog života i smisao blagdana: 'Služimo Gospodinu u svetom veselju.'«
- Čl. 40.2: »Don Bosco je živio tipično pastoralno iskustvo u svom prvom oratoriju, koji je za mlade bio dom koji prihvaća, župa koja evangelizira, škola koja priprema za život i dvorište za prijateljski susret i život u radosti. U ostvarenju našega poslanja danas, iskustvo

Valdocca trajno je mjerilo za prosudbu i obnovu svake aktivnosti i ustanove.«

- Drugi »radosni ključni trenuci«:
- *naviještati Isusa Krista* predstavlja »najdublju radost« (34)
- poziv na nasljedovanje *Marijine* radosti u himnu Veliča (92)
- *zajednica* je mjesto radosti: tu je jedni drugima izražavaju u ozračju bratskog prijateljstva (51); radost postaje čimbenik poziva (37); radost je jedna od odlika koje stvaraju ozračje povjerenja i poučljivosti u formaciji (novicijat) (110)
- *evanđeoski savjeti* promatraju se i kao izvor radosti: poslušnost (65), siromaštvo (»blaženstvo siromaha u duhu«) (75), čistoća (»bratsko ozračje zajednice na svoj način pomaže da radosno živimo celibat«) (83)
- »salezijanska *molitva* je radosna i kreativna, jednostavna i duboka; otvara se zajedničkom sudjelovanju, prožima život i u njemu se produžuje« (86); »*nedjelja* je dan pashalne radosti; življena u apostolskom radu, pobožnosti i radosti, krijepi salezijanca u pouzdanju i optimizmu« (89); »*sakrament pomirenja* daruje nam radost Očeva praštanja, obnavlja bratsko zajedništvo te pročišćava apostolske nakane« (90).

Iz Konstitucija

Kćeri Marije Pomoćnice

- Čl. 8: »Živimo naš poziv Kćeri Marije Pomoćnice kao odgovor Ocu koji nas u Kristu posvećuje, okuplja i šalje. Po milosti Duha Svetoga darivamo se Bogu kojega najviše ljubimo slijedeći Krista izbliza u njegovu poslanju spasenja. U zajednici koja je nadahnuta apostolskim duhom don Bosca i Marije Mazzarello radikalno živimo novi život blaženstava, naviještajući i svjedočeći djevojkama i s djevojkama radosnu vijest otkupljenja. Tako na nov način sura-

đujemo u Crkvi za dolazak Kraljevstva i pretvaramo svaki trenutak našeg postojanja u radosni himan klanjanja i hvale te postajemo znakovi nebeskih dobara koji već postoje u ovom svijetu.«

- »Naša zajednica koju okuplja otac i koja je utemeljena na prisutnosti Krista uskrsloga i hrani se Njime koji je Riječ i Kruh, pozvana je radosno služiti Gospodinu, u dubokom obiteljskom duhu te optimistično i brižljivo djelovati za kraljevstvo Božje« (49). »Tako će se u zajednici oblikovati takvo ozračje povjerenja i radosti koje će obuhvatiti djevojke i suradnike i promicati nicanje salezijanskih zvanja« (50). »Ustrajno težeći prema ljubavi u salezijanskom optimizmu, Kći Marije Pomoćnice neka prakticira onu askezu koja je izvor istinske radosti, a koja je označena aktivnom prisutnošću u zajednici i među djevojkama« (53). »Prva zajednica iz Mornesea poziv je i ohrabrenje na svakodnevni život koji se živi u djelatnoj kršćanskoj ljubavi i u radosti kao nastavak Marijinog 'Veliča'« (usp. 62).
- *U poslanju*: »Preventivni sustav (...) postaje iskustvo zajedništva koje se živi među nama i djevojkama u ozračju spontanosti, prijateljstva i radosti« (66). »Osobito su značajni trenuci rekreacije i opuštanja. Sudjelovat ćemo u njima sa živim osjećajem zajedništva i sestriškom radošću... s posebnim trenucima slavlja« (55).
- »Nadahnete apostolskom djelatnom ljubavlju, usmjeravat ćemo djevojke prema otkrivanju duboke radosti zajedništva s Bogom« (71). »Izmolit ćemo zvanja našom neprekidnom molitvom te radosnom i postojanom vjernošću« (73).
- Druga 'radosna raščlanjenja':
- poziv na »otvaranje u radosnoj poniznosti« himna Veliča (4)

- evanđeoski savjeti kao izvor radosti: čistoća, »izvor radosti« (12,15), koja »osposobljava za prihvaćanje djevojaka s onim snažnim i iskrenim čuvstvom koje ih čini radosnima da se osjete osobno voljenima« (14); poslušnost treba živjeti »radosnoga duha i ponizno« (32); »diskrecija i dobrota u zahtjevanju, a dobrota te spontano i radosno prijanjanje u izvršavanju« (33, 65); siromaštvo treba živjeti »u salezijanskom stilu umjerenosti, radosti i jednostavnosti« (23)
- formacija: radost darivanja Bogu za spas mladeži (90; 99)
- »molitva treba biti sposobna izraziti smisao 'blagdana' i uključiti djevojke u radost susreta s Kristom« (38), zajedničku molitvu valja promatrati kao povjerenje Bogu »patnji i radosti svake pojedine sestre« (47). Treba nastojati dan pretvoriti u bogoslužje življeno u jednostavnosti i radosti kao »vječnu slavu Bogu« (48).

3. ZA SUDIONIŠTVO (trenutak zajedništva i odluke)

To je trenutak u kojemu se zajednički razmišlja o točkama koje su nas se najviše dojmile ili su nam najjasnije. Riječ je o trenutku razmišljanja, obraćenja i odluke.

Pozornost se usmjeruje prema dvama trenucima, a to su: Božja riječ i don Boscov nauk.

1. *Sada, pošto se proučila Biblija, posebice djelo i misao Isusa i Pavla, postavlja se pitanje: što Božja riječ razumijeva pod pojmom radosti?*

Ovo je trenutak u kojemu se drugima može priopćiti što se koga dojmilo u egzetskome tumačenju te izreći temeljne opće vidove i pokušati opisati biblijski smisao radosti.

2. *Koja je sličnost između Božje radosti i čovjekova iščekivanja? Što je različito između radosti o kojoj govori Pavao i drugih tumačenja?*

Poznato je da je želja za radošću sveopća i da čovjek sve čini kako bi je ostvario. Sudionici neka se prisjete kako danas mladi traže radost. Neka se pritom nastoje istaknuti one točke koje su bliske kršćanskom viđenju kao i one koje se od njega razlikuju.

3. *Je li čovjek već od svoga rođenja sposoban za radost i veselje ili to postaje tijekom svoga života? Pod kojim uvjetima? Što o tome kaže Evanđelje?*

Benedikt XVI. nije nikada govorio mladima a da pritom u središtu nije bio govor o radosti. Za njega je Isus iz Nazareta sposoban dati sigurnu radost. Sudionici neka pokušaju otkriti zašto Isus zaslužuje povjerenje, kakvu radost on priopćuje i pod kojim uvjetima. Zašto i kako se patnja i radost mogu slagati...

4. *Postoje li među vjernicima radosne osobe? Jesmo li doživjeli radosno iskustvo povezano s vjerom? Zašto toliki mladi danas teško prihvaćaju izričaj: Vjera daje radost, a radost pomaže rastu vjere?*

Pripovijedati o osobama koje su sretne što su vjernici i nastojati razumjeti koji su razlozi za to (može ih se i intervjuirati). Vjera—radost: predložiti pokazatelje na odgojnom putu mladih.

5. *Zašto su don Bosca zvali svecem mladenачke radosti? Zašto je tako snažno povezo svetost i radost? Može li njegova poruka (riječi i primjeri) biti valjana i za današnje mlade? Vrijedi li se osvrnuti na raj i – kao suprotnost – na pakao kako bi se zajamčila radost?*

Pokušati shvatiti i protumačiti tajnu don Boscova uspjeha među mladima. Može se ispriopćiti i vlastito iskustvo po-

vezano s radošću, npr. u dodiru s osobama i ustanovama koje su povezane s don Boscom. Uočiti kako don Bosco povezuje sakramente i radost, jer jedino prijateljstvo s Bogom oduzima strah, dok – protivno tomu – čovjeka obuzima strah.

6. *Je li moguće danas biti mlad i biti radostan? Kad bi don Bosco bio među nama danas, što bi predložio svojim salezijancima i Kćerima Marije Pomoćnice s obzirom na radost?*

Pokušati iznijeti nekoliko prijedloga članovima Salezijanske obitelji o putu kojim se može postići osobna radost i kojim se mlade može potaknuti na radost.

4. ZAVRŠNA MOLITVA (trenutak sudioništva i rastanak)

Predlažemo tekst za čitanje i molitvu vjernih.

Meditacija

- Zajednički pročitati govore na posljednjoj večeri ili Isusov oproštaj u Iv 13–17, ističući razloge za radost.

- Razmišljati o biblijskim tekstovima koji govore o radosti: Iz 65,17–25; 66, 8–24.

Molitva vjernih

Pozvati sve sudionike da izreknu molitvu o radosti, obećavši osobno nastojanje oko njezinog prenošenja i prihvaćanja.

Završna molitva

Gospodine, Ti koji si naša radost i životna snaga, Ti nam uvijek kazuješ istinu. Ti želiš da budemo zadovoljni i u vremenu i u vječnosti, i danas i sutra. Ti obećavaš radostnu sutrašnjicu onomu koji korača zajedno s tobom, tako da su naši dani ispunjeni vedrom nadom.

Daj da nam Marijin Veliča i sveci koji su promicali i živjeli radost (sv. Filip Neri, don Bosco...) pomognu da budemo zadovoljni ne po onome što imamo nego po onome što jesmo, jer ti nas ljubiš kao prijatelje koji su obdareni sposobnošću da vole darivajući svakodnevnom životu ozračje osmijeha i u trenucima iskušenja. Pomozi nam da budemo kršćani zato što smo zadovoljni i da budemo zadovoljni zato što smo kršćani.